

DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-2\(32\)-009](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-2(32)-009)

УДК 504.062:338.48 (477)
JEL Q26, L83

Ігор Ігорович КРИВЕЦЬКИЙ

кандидат економічних наук,
докторант,

Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-8620-8360>
zdgai@ukr.net

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В ЗАГАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті розглянуто актуальність і необхідність вивчення рекреаційного туризму в Україні та його розвитку як на загальнонаціональному так і регіональному рівні. Обчислено та проаналізовано кількість приїжджених у заклади розміщення туристів України.*

Досліджено позитивні та негативні сторони рекреаційного туризму, що впливає на привабливість країни для туристів. Визначена оцінка ландшафтних ресурсів, рекреаційних ресурсів, оздоровчих та рекреаційних територій.

Туризм та рекреація у багатьох розвинених країнах світу є важливою сферою суспільної діяльності та фактором забезпечення високого життєвого рівня населення. У суспільному відношенні туризм і рекреація сприяють оздоровленню й відновленню трудового потенціалу людських ресурсів, раціоналізації вільного часу населення, його фізичному й емоційному збагаченню, вихованню культурної та релігійної толерантності.

Тому покращання стану туристично-рекреаційної галузі України є необхідною умовою для підвищення якості життя населення та розвитку економіки країни загалом.

***Ключові слова:** туристично-рекреаційна галузь, туризм, статистична оцінка, розвиток рекреаційних ресурсів, соціально-економічний розвиток туризму.*

Вступ. Однією з найбільш динамічних галузей у міжнародній торгівлі послугами є туризм. Міжнародний туризм входить до трійки найбільших галузей-експортерів, поступаючись лише нафтовій промисловості та автомобілебудуванню, частка яких у світовому експорті становить 11 % та 8,6 % відповідно. Сьогодні туризм є найбільш розвинутою галуззю економіки. Частка туризму перевищує 10 % світової торгівлі послугами, а це не дає змогу прогнозувати, що до кінця 2024 р. він вийде на перше місце. Близько 12% світового валового продукту припадає на туризм, порівняно із 7% міжнародних інвестицій. Понад 260 млн. осіб у світі (приблизно 10% всіх працюючих) зайнято у сфері туристичних послуг. У більш ніж 40 розвинутих держав туристична галузь є одним із головних наповнювачів національного бюджету.

Згідно із Законом України «Про туризм», «туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає» [2].

Для визначення поняття «туризм» вчені-правознавці додають правовий аспект, зокрема міжнародний, і тлумачать як «систему подорожей, що здійснюється на підставі міжнародних угод з урахуванням діючих міжнародних звичаїв». Соціокультурну функцію туризму можна виразити через наступний термін: туризм – це система та форма використання вільного часу за допомогою сфери послуг у подорожах, що поєднує відпочинок зі зміцненням здоров'я людини, підвищенням її загальної культури й освіти.

Постановка проблеми. Туризм стимулює розвиток елементів інфраструктури, зокрема: готелів, ресторанів, підприємств торгівлі тощо. Він зумовлює збільшення дохідної частини бюджету за рахунок податків, що можуть бути прямими (плата за візу, митний та туристичний збори) або непрямими (збільшення заробітної плати працівників приводить до збільшення сум податку та прибутку). Крім цього, туризм сприяє залученню іноземної валюти та інвестицій в економіку. Не менш важливою економічною функцією туризму є диверсифікація економіки, яка зумовлює появу нових галузей, що надають послуги і виконують роботи для даної індустрії, а як наслідок забезпечує зростання доходів та добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш глибоко і системно теоретичні питання оцінки й розвитку рекреаційних ресурсів, планування і розміщення територіально-рекреаційних систем викладено у працях О.

Берлянта, С. Генсірука, М. Долішнього, М. Ігнатенка, М. Нудельмана, М. Реймерса, В. Руденка, І. Синякевича, С. Харічкова, Л. Чернюк, Л. Черчик, О. Шаблія та деяких інших фахівців.

Мета дослідження полягає в аналізі туристично-рекреаційних зон України для визначення основних тенденцій генезису туристичних послуг, щодо покращення туристичного бізнесу в Україні з позиції соціально-економічного розвитку функціонування туристично-рекреаційної сфери в загальній структурі національної економіки України.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Відповідно до класифікації видів економічної діяльності (КВЕД-2010), туризм є видом економічної діяльності, що надає послуги. Для визначення та групування закладів, які надають туристичні послуги, за типом і як одиниць статистичних спостережень, використовують поняття виду економічної діяльності. Код виду економічної діяльності є одним з основних показників стратифікації сукупності для організації суцільних або вибіркового обстежень. На основі цього визначення здійснюється облік колективних засобів розміщування, які надають послуги з тимчасового проживання, та суб'єктів туристичної діяльності, які створюють і реалізують туристичний продукт у Реєстрі статистичних одиниць. Для групування закладів, які надають туристичні послуги за видами економічної діяльності, використовують КВЕД. Відповідні групування за КВЕД застосовують і для визначення діяльності суб'єктів господарювання та громадських об'єднань у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Відповідно до Міжнародної стандартної галузевої класифікації видів економічної діяльності ООН (ISIC) та Міжнародної стандартної галузевої класифікації видів економічної діяльності в Європейському Союзі (NACE), розроблений КВЕД, який є однією з найважливіших національних статистичних класифікацій. Фрагмент КВЕД з класифікацією діяльності туризму подано в табл. 1.

Отже, згідно з КВЕД, суб'єкти туристичної діяльності належать до сфери послуг.

«З погляду статистики, найбільш узагальнене, стандартизоване визначення туризму наступне: туризм – це діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їхнього звичайного середовища, протягом періоду, що не перевищує одного року підряд, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями. Це визначення, прийняте Всесвітньою туристичною

організацією (ВТО), використовують у всіх країнах – членах ВТО, у тому числі в Україні» [4].

Крім того, при зведенні та групуванні результатів статистичних спостережень використовують Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), який надає змогу розподілити результати статистичних спостережень за територіальною ознакою здійснення діяльності респондентами.

Таблиця 1

Фрагмент КВЕД, який характеризує діяльність туризму в Україні [3]

Секція: ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ДОПОМІЖНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ		
Розділ	Група	Назва класифікаційних групувань
79		Діяльність туристичних операторів, туристичних агентств, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність
79	79.1	Діяльність туристичних операторів і туристичних агентств
79	79.11	Діяльність туристичних операторів
79	79.12	Діяльність туристичних агентств
79	79.9	Надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність

У статистичних спостереженнях щодо туризму важливу функцію відіграє Класифікація країн світу, яка ґрунтується на розробленому статистичним відділенням Організації Об'єднаних Націй списку «Standard Country or Area Codes for Statistical Use». Назви країн світу відповідають наведеному у «Термінологічному бюлетені» ООН.

Класифікацію країн світу використовують для обліку й обміну інформацією зі статистики зовнішньоекономічної діяльності та статистики в'їзного й виїзного туризму, коли необхідно скористатися кодовою формою позначення країн світу для розподілу статистичних даних. При організації статистичних спостережень для повноти охоплення сфери діяльності та міжнародної зіставності результатів обстежень використовують спеціальні класифікації, які розроблені статистичною комісією ООН.

Зокрема, це класифікація видів туризму й класифікація туристичних поїздок за їх основною метою. Вони використовуються на етапі організації

статистичних спостережень для підготовки інструментарію й групування показників зі статистики туризму на етапі оброблення даних. Вони забезпечують вимірювання характеристик відвідувачів і туристичних поїздок і надають змогу визначити характеристики різних цільових груп або ринків.

«Використання статистичних класифікацій забезпечує можливість узагальнення даних для національних потреб і проведення міжнародних порівнянь. Класифікація виступає як багатоцільова система, призначена для полегшення аналізу розвитку туристичної галузі та розроблення політики на перспективу» [4].

Відповідно до Закону України «Про туризм», «суб'єктами туристичної діяльності є туристичні оператори, туристичні агенти, інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг, гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу, фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо» [2].

Підсумовуючи вище викладене, суб'єкти туристичної діяльності обслуговують людей (туристів), які тимчасово виїхали зі свого постійного місця проживання.

Отже, «турист – особа, яка здійснює подорож у межах своєї країни або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни перебування метою, на термін від 24 годин до одного року, без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін» [2].

До організаційних форм туризму належить міжнародний і внутрішній туризм. Міжнародний туризм складається з: в'їзного туризму – це подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзного туризму – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України її громадян та осіб, які постійно проживають на її території.

Туризм перетворюється на сферу діяльності, в межах якої суб'єкти близько 50 галузей економіки реалізують товари та послуги, спрямовані на задоволення потреб мільйонів індивідуальних подорожувальників.

На ринку туристичних послуг взаємодіють дві основні групи: споживачі туристичних послуг – туристи, та суб'єкти, які надають ці послуги, –

туроператори та турагенти (рис. 1). Виробництво послуг та товарів у сфері туристичного бізнесу забезпечують на міжнародному ринку туристичних послуг невід'ємну від попиту сторону – пропозицію. Єдність та взаємодія цих сторін – необхідна умова функціонування всього розмаїття туристичного бізнесу.

Згідно з нормами вітчизняного законодавства, «туристичними агентами є юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг» [2].

Таким чином, турагентства, на відміну від туроператорів, не мають права організовувати та забезпечувати створення власного туристичного продукту, обмежуючись комерційною діяльністю.

В залежності від цілей, об'єктів та суб'єктів, а також інших ознак вирізняють наступні види туризму: дитячий; молодіжний; сімейний; для осіб похилого віку; для інвалідів; культурно-пізнавальний; лікувально-оздоровчий; спортивний; релігійний; екологічний («зелений»); сільський; підводний; гірський; пригодницький; мисливський; автомобільний; самодіяльний.

Особливості здійснення окремих видів туризму встановлюються чинним законодавством.

Тур – це спектр послуг з перевезення, розміщення, харчування туристів, екскурсійних послуг, а також послуг гідів-перекладачів та інших, що надаються залежно від цілей подорожі.

Очевидно, до туризму можна зарахувати весь комплекс матеріально-речових, інформаційних, організаційних та інших передумов, що надають змогу особі задовольнити туристичний інтерес і сформувані цілі, які спонукали її до цього виду рекреації.

Перерахування цих основних понять показує, що туризм – явище складне, яке залежить від багатьох соціально-економічних, юридичних, природно-кліматичних чинників.

Сутність класифікації туризму полягає у виокремленні його класів, форм і видів відповідно до напрямів, які мають важливе значення для територіальної організації та планування туристичного бізнесу.

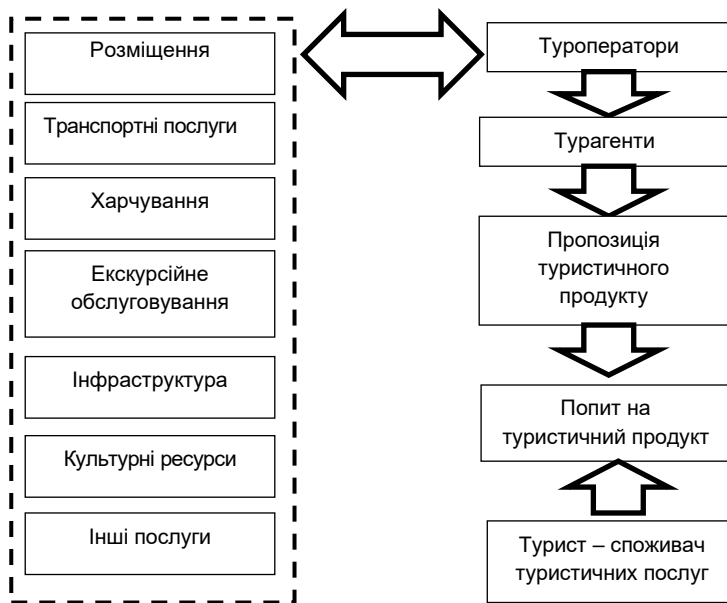

Рис. 1. Взаємозв'язок суб'єкта туристичної діяльності та туриста як споживача

Джерело: визначено автором.

На теперішній час не існує абсолютної загальноприйнятої класифікації. Це пояснюється неможливістю виділення чистої

форми й виду сучасного туризму. Класифікуючи сучасний туризм за видами та формами, можемо розв'язувати низку проблем відносно територіальної організації та розвитку туристичного господарства, визначати попит на окремі види туристичних послуг і на цій підставі розробляти плани розвитку матеріально-технічної бази туризму.

Туризм можна класифікувати за найрізноманітнішими показниками: метою, напрямом туристичного потоку, джерелом фінансування, термінами й тривалістю подорожі, засобами розміщення тощо (табл. 2).

Мандруючи, споживач туристичних послуг, в першу чергу, ставить перед собою мету подорожі, це може бути одна або декілька в залежності від індивідуальних потреб. Виходячи з цього мета має вирішальне значення в класифікації туристичних подорожей.

Проблематика розвитку туристичної галузі перебуває в площині економічної теорії та практики, є комплексною й потребує визначення напрямку розвитку галузі, формування її цілей. Конкурентоспроможність туристичного ринку України на тлі інших розвинених країн зумовлює необхідність

удосконалення інфраструктури як туристичної сфери загалом та її окремих компонентів (транспорту, готельної індустрії). На прогрес туристичної галузі в країні впливає й рівень підтримки галузі державою, а також стан інших галузей-конкурентів.

Таблиця 2

Класифікація туризму

Класифікаційна ознака	Види туризму
Географічний принцип	Внутрішній, міжнародний
Напрямок туристичного потоку	В'їзний, виїзний
Мета поїздки	Рекреаційний, оздоровчий відпочинок, пізнавальний відпочинок, діловий туризм, науковий, спортивний відпочинок, пригодницький, паломницький, ностальгійний, сільський, екологічний («зелений») туризм, екзотичний
Джерело фінансування	Соціальний, комерційний
Спосіб пересування	Пішохідний, авіаційний, морський, річковий, автотуризм, залізничний, велосипедний, змішаний
Засоби розміщення	Готелі, мотелі, хостели, садиби, пансіонати, кемпінги, намети, гуртожитки для приїжджих, туристичні бази, санаторії, будинки відпочинку, оздоровчі заклади
Кількість учасників	Індивідуальний, сімейний, груповий
Тривалість перебування	Короткотривалий, довготривалий
Розташування туристичного місця	Гірський, водний, сільський, приміський
Інтенсивність туристичного потоку	Постійний, сезонний
Організаційна форма	Організований, неорганізований

Джерело: сформовано автором.

Залежно від завдань, які держава ставить перед туристичною галуззю, та рівня деталізації проблем, передбачених до розв'язання, формується номенклатура завдань діяльності туристичних операторів та агентів, яка може відрізнитися як за суттю, так і за формою. Усі проблеми галузі туризму в Україні мають системний характер, їх потрібно розглядати й вирішувати в тісному взаємозв'язку між окремими елементами сфери туристичного бізнесу.

Системний підхід до туризму робить можливою побудову якісної моделі його розвитку, де має місце облік найбільш важливих елементів.

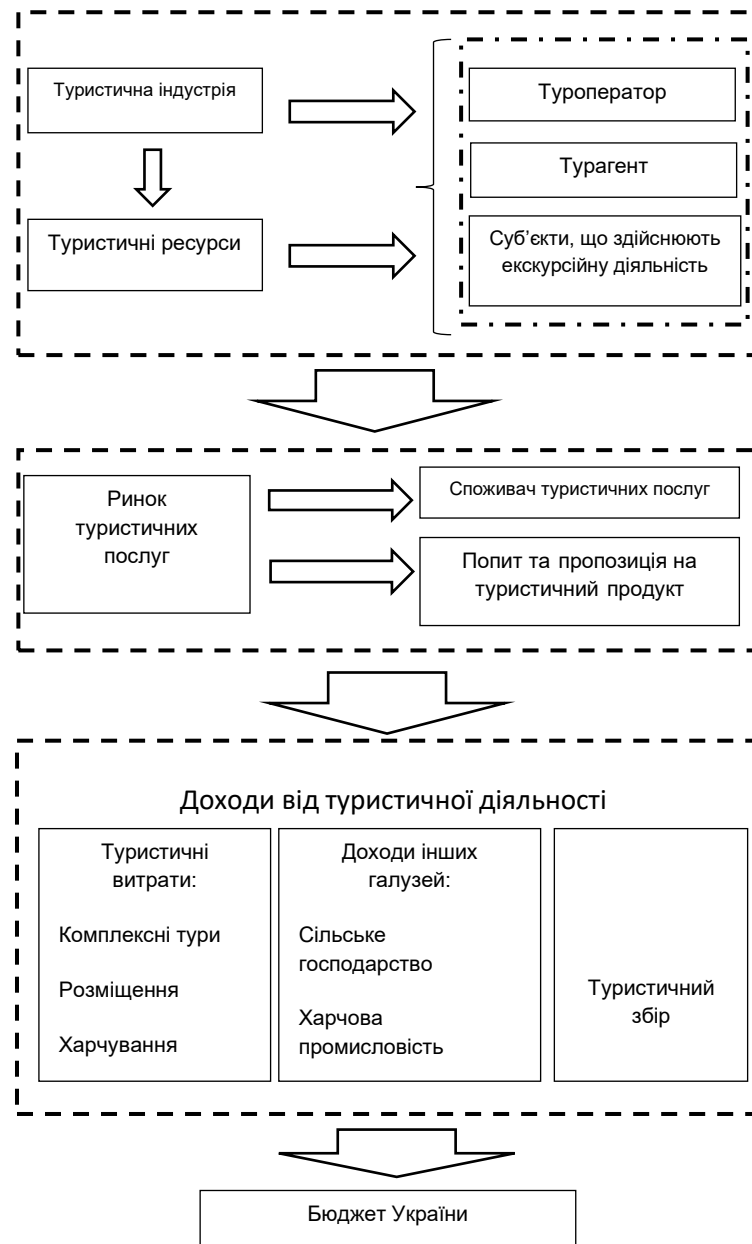

Рис. 2. Діалектичний зв'язок елементів туристичної галузі

Джерело: визначено автором.

Індустрія туризму являє собою складну виробничо-економічну систему, структура якої визначається багатьма факторами, головні з яких якість і кількість туристичних ресурсів. Базові складові цієї системи вказано в Законі України «Про туризм». До них належать готелі та інші засоби розміщення, транспорт, система громадського харчування, соціально-культурні, спортивні об'єкти тощо. Сфера туризму не обмежується лише підприємствами, які безпосередньо пов'язані з турпродуктом. Туріндустрія включає в себе підприємства та організації різних галузей економіки, форм власності, об'єднані цілями найбільш повного задоволення матеріальних і духовних потреб туристів та підвищення ефективності комерційної діяльності. Наявності туристичних ресурсів, розвинена індустрія туризму є передумовами створення різноманітних і різноякісних туристичних продуктів та турів, які формують і реалізують туроператорські та турагентські організації (рис. 2).

Туристична організація має важливе значення у сфері туризму, вона є невід'ємним елементом його системи управління та взаємодіє з іншими елементами системи. Важливо й необхідно, щоб у кожному регіоні країни існували об'єднані туристичні організації для формування туристичної політики, тобто створювання вигідних умов для розвитку туризму в регіоні. Оскільки туризм є відображенням соціально-економічних відносин у житті окремих країн і одночасно елементом міжнародних відносин, виникають необхідні передумови для організації туристичної діяльності та управління нею як у межах держави, так і на міжнародному рівні. Вони реалізуються, зокрема, у функціонуванні туристичних організацій, які класифікуються за певними ознаками (рис. 3).

Туристичні організації поєднують в собі: державні (міждержавні) та організації з іншими формами власності, що діють у формах асоціацій, корпорацій, акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, приватних фірм тощо.

Неприбуткові громадські об'єднання ставлять за мету своєї діяльності сприяння розвитку туризму в межах своєї компетенції або захист інтересів суб'єктів туристичної діяльності шляхом координації й об'єднання зусиль зацікавлених установ та організацій, розробки певних нормативно-правових актів і рекомендацій, інформаційного та рекламного забезпечення, зміцнення матеріально-технічної й кадрової бази туризму.

Рис. 3. Класифікація туристичних організацій

Джерело: сформовано автором.

Найчастіше це асоціації. Окреме місце належить державним органам і установам, таких як: міністерства, державні комітети, департаменти, що створені у більшості розвинутих країн з метою здійснення державної політики в галузі туризму.

Серед регіональних туристичних організацій некомерційного характеру можна назвати Туристичну асоціацію країн Азії та Тихого океану (ПАТА), Європейську туристичну комісію (ЄТК), Конфедерацію туристичних організацій Латинської Америки (КОТАП) тощо.

Виділяють міжнародні організації загальнотуристичного характеру, такі, як Всесвітня федерація асоціацій туристичних агентств (ФУААВ-УФТАА); організації, що спеціалізуються на окремих видах туризму, наприклад, Міжнародне бюро з соціального туризму (БІТС) і Міжнародне бюро з молодіжного туризму і обмінів (БІТЕЖ); або організації, що мають більш вузький профіль діяльності в туризмі (транспорт, реклама, готельні послуги тощо), наприклад, Міжнародна федерація журналістів і письменників, які пишуть про туризм (ФІЖЕТ), Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародна готельна асоціація (МГА) тощо.

«Найвпливовішою із вище наведених є Всесвітня туристична організація (ВТО), створена на основі Міжнародного союзу офіційних туристичних організацій (МСОТО) як міжурядова організація, що діє під патронажем ООН. Нині її дійсними членами є 143 держави, 7 територій – постійних та асоційованих членів і понад 350 членів, що приєдналися (приватний бізнес, навчальні заклади, туристичні асоціації та місцеві туристичні адміністрації). Основною метою діяльності ВТО згідно з п. 1 ст. 3 її Статуту, є «сприяння розвитку туризму як внеску в економічний розвиток, міжнародне взаєморозуміння, мир, процвітання, загальну повагу та дотримання прав людини і основних свобод для всіх людей незалежно від раси, статі, мови та релігії» [4].

Кожні два роки відбуваються сесії Генеральної асамблеї – вищого органу ВТО, у перервах між ними працює Виконавча рада на чолі з Генеральним секретарем ВТО – їх повноваження тривають 4 роки. У складі ВТО – шість регіональних комісій: для Європи, Америки, Південної Азії, Південно-Східної Азії та Тихоокеанського регіону, Близького Сходу, відповідно до виділених ВТО туристичних регіонів. ВТО вирішує питання міжнародного співробітництва та технічних обмінів, експертних досліджень у сфері туризму, стимулювання та розширення партнерства в туризмі, реалізації положень основних міжнародних документів з туризму.

З жовтня 1997 р. Україна є дійсним членом ВТО. Згідно з Указом Президента України від 21.09.1998 р., визнанням значущості туристичного потенціалу України стало її обрання до керівного органу ВТО – Виконавчої ради, що відбулося на XIII сесії Генеральної асамблеї ВТО в Сантьяго де Чилі у 1999 р. У цей же час вищий навчальний заклад КУТЕП і готель «Дніпро», а згодом – Управління туризму Київської міської державної адміністрації увійшли до Ділової ради ВТО.

Під туристичним продуктом розуміють розроблений комплекс туристичних послуг, який об'єднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за фіксованою ціною, до складу якого входять послуги перевезення, розміщення та інші туристичні послуги. Отже, вирізняють туристичні товари та туристичні послуги, що можуть бути запропоновані на туристичному ринку окремо або в комплексі, у вигляді туру.

Туристичний товар – це продукт, виготовлений у виробничій сфері для продажу та призначений для загальних потреб або для суто туристичного споживання. До загального туристичного товару належать: туристично-спортивне спорядження та обладнання, сувенірна продукція тощо, а до туристичного споживання – товари широкого вжитку, що користуються туристичним попитом.

Туристична послуга виступає у формі корисного ефекту праці, а не матеріального продукту як то послуги розміщення, харчування, транспортне й екскурсійне обслуговування, спортивно-оздоровче, культурно-видовищне, побутове обслуговування тощо. Це товар, який не можна накопичувати та зберігати, але значна його частина не вимагає великих витрат на виготовлення й водночас широко використовується та оплачується туристами.

Туристичні ресурси або туристично-рекреаційні ресурси – це сукупність природних, створених людиною предметів і явищ довкілля, що використовуються у сфері туризму як об'єкти туристичного зацікавлення та похідні компоненти для створення туристичного продукту.

Весь комплекс туристично-рекреаційних ресурсів поділяють на такі групи:

1) природно-кліматичні – природні та кліматичні умови території (клімат, водні ресурси, ліси, парки, унікальні природні пам'ятки тощо);

2) історико-культурні – пам'ятки матеріальної та духовної культури, створені у процесі історичного розвитку країни й народу (музеї, театри, археологічні, історичні, архітектурні, мистецькі та етнографічні пам'ятки, фольклор тощо);

3) соціально-економічні – економіко-географічне розташування країни, транспортна доступність, рівень економічного розвитку, організація туристичного господарства, стандарти обслуговування, рівень добробуту суспільства тощо.

Друга та третя групи охоплюються поняттям «антропогенних ресурсів», тобто таких, що створені людиною. Якщо туристичні ресурси є своєрідною сировиною для розробки туристичного продукту, якість туристичного обслуговування залежить від стану наявної туристичної інфраструктури. Під туристичною інфраструктурою слід розуміти сукупність спеціалізованих підприємств туристичного обслуговування (готелі, ресторани, об'єкти культурно-побутового обслуговування тощо) та інших об'єктів, пов'язаних з туризмом або необхідних для обслуговування туристичних підприємств: шляхів сполучення (дороги, під'їзні шляхи, аеродроми та пристані тощо), комунікацій (водогінна та електрична мережа, каналізація, газ, телефон тощо), місцевих установ (поштові відділення, поліклініки, лікарні, перукарні, магазини тощо).

Вчені обмежують індустрію туризму підприємствами, що виробляють товари і послуги, необхідні тільки для туризму, а саме: підприємства розміщення; туристичні та транспортні фірми; навчальні заклади з туризму; інформаційні та рекламні туристичні організації та видання; органи управління туризмом; підприємства – виробники товарів туристичного попиту; підприємства роздрібно-туристичної торгівлі.

Також можна включити підприємства автотранспорту, громадського харчування, сфери дозвілля. Розширюючи рамки, ще також можна віднести підприємства харчової промисловості (туристичні набори), побутові, будівельні (будівництво туристичних комплексів) тощо. Отже, туристична індустрія – це сукупність виробництв різних галузей народного господарства, закладів культури, освіти та науки, що забезпечують створення матеріальної бази туризму, підготовку кадрів, виробництво, збут і споживання туристичного продукту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Туристично-рекреаційна галузь є дуже перспективним напрямом у туризмі. На нашу думку, слід звернути увагу на такі напрями вдосконалення цієї сфери:

- покращання стану туристичних послуг, тобто підвищити якість обслуговування готелів, санаторіїв, різних баз відпочину;

- розширення співпраці з прикордонними регіонами Єврокраїн в економічній та культурній сферах;
- розбудова прикордонної та митної інфраструктури і транспортних коридорів задля покращання умов перетину кордону;
- розбудова транспортно-логістичних центрів;
- покращання рівня комфортності й організаційно-економічного механізму функціонування рекреаційної інфраструктури згідно з міжнародними нормами та стандартами.

Для покращання стану туристично-рекреаційного комплексу необхідна розробка заходів щодо створення мережі спеціалізованих об'єктів туристичної інфраструктури, розташованих поблизу національної мережі міжнародних транспортних коридорів, основних транспортних магістралей і туристичних маршрутів.

Важливим є проведення робіт із реконструкції та вдосконалення будівництва об'єктів туристичної інфраструктури. Вкрай потрібна розбудова перспективних туристично-рекреаційних територій. Доцільно зробити більш поширеними такі активні види відпочинку, як пішохідний, вело- і кінний туризм тощо, а також розширити мережі туристично-інформаційних центрів в усіх регіонах держави.

Список використаних джерел:

1. Заворуєва О. С. Статистичне вивчення тенденцій туристичних потоків України. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 16. С. 173-180.
2. Закон «Про туризм» від 04.11.2018 р. № 2581-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010). URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
4. Світова туристична організація UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/>
5. Tourism. URL: <https://www.unescap.org/resources/32-tourism>
6. Бондар Ю.А., Легінькова Н.І. Управління екологічним туризмом в контексті сталого розвитку економічної діяльності України. «Management and administration in the field of services: selected examples» монографія. Poland, Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. С. 26-36.
7. Всесвітня туристична організація. URL: <http://www.world-tourism.org>.
8. Hutsaliuk O., Bondar Iu., Sereda N., Babych O., Shchoholieva I. Organization and management of the development of ecological tourism in a circular economy. *E3S Web of Conferences* 255, 01026 (2021).

Ihor KRYVETSKYI

Ph.D. of Economic Sciences,
Doctoral Candidate,
Classic Private University,
Zaporizhzhia, Ukraine

 <https://orcid.org/0000-0001-8620-8360>
zdgal@ukr.net

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE FUNCTIONING OF THE TOURISM AND RECREATION SPHERE IN THE GENERAL STRUCTURE OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

***Abstract.** The article considers the relevance and necessity of studying recreational tourism in Ukraine and its development both at the national and regional levels. The number of tourists visiting Ukrainian tourist accommodation facilities is calculated and analyzed. The positive and negative aspects of recreational tourism are studied, which affect the attractiveness of the country for tourists.*

The assessment of landscape resources, recreational resources, health and recreational areas is determined. Tourism and recreation in many developed countries of the world is an important sphere of social activity and a factor in ensuring a high standard of living for the population.

In social terms, tourism and recreation contribute to the improvement and restoration of the labor potential of human resources, the rationalization of the population's free time, its physical and emotional enrichment, and the upbringing of cultural and religious tolerance. Therefore, improving the state of the tourism and recreation industry in Ukraine is a necessary condition for improving the quality of life of the population and the development of the country's economy as a whole.

***Keywords:** tourism and recreation industry, tourism, statistical assessment, development of recreational resources, socio-economic development of tourism.*